

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey study) ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเรือน หรือแม่บ้านที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ที่อยู่อาศัย ณ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 191 ครัวเรือน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบสอบถาม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ในส่วนของการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยตัวเองและผู้ช่วยศึกษา จำนวน 4 คน ได้แบบสอบถามครบ จำนวน 191 ชุด และทำการประมวลผลวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และสถิติที่ใช้ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติวิเคราะห์ ค่าที (t-test) กับตัวแปร กลุ่มชาติพันธุ์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ และค่าความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) กับตัวแปร ระดับการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรตาม คือพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งผลการศึกษารูปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทย (คนเมือง) คิดเป็นร้อยละ 58.60 นอกนั้นเป็นชาวไทยภูเขา (เผ่าม้ง) คิดเป็นร้อยละ 41.40

เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62.80 นอกนั้นเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 37.20 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมา อายุ 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.10 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 56.00 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 16.80 โดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนจากอาชีพหลักต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.10 รองลงมามีรายได้ 5,001-8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.50 และมีการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 64.40 รองลงมาไม่เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 21.50 ระดับมัธยมศึกษา หรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 9.90 และผู้มีการศึกษาระดับ ปวช. หรือ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 2.10 เท่ากัน

ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ จะเห็นว่าความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยรับข่าวสาร โดยมีระดับความถี่ในการ “ไม่เคยรับข่าวสาร” จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.00 รองลงมาคือ หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน รวมทั้งจากบุคคลอื่น เช่น ผู้นำหมู่บ้าน เพื่อน คิดเป็นร้อยละ 69.60 เท่ากัน โดยจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างไม่เคยรับข่าวสารจากสื่อที่เป็นบุคคลเป็นส่วนใหญ่ สำหรับแหล่งข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ มีระดับความถี่ “นานๆ ครั้ง” (น้อยกว่าสัปดาห์ละครั้ง) คิดเป็นร้อยละ 54.50 รองลงมาคือ โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 53.90 และวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 43.46 และจากการจัดกลุ่มการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 57.10 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ข่าวสารที่ได้รับมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการขยะมูลฝอยและมีการปฏิบัติตามบ้าง คิดเป็นร้อยละ 49.70 และเห็นว่าไม่มีผลเลย คิดเป็นร้อยละ 41.90 มีผลและปฏิบัติตามทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.40 โดยส่วนใหญ่สนใจเนื้อหาเรื่องการผลิตปริมาณขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 41.40 รองลงมา คือ การนำกลับมาใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 24.60 และมีความสนใจเรื่องการคัดแยกและรวบรวมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.20 โดยมีความสนใจเรื่องการจัดในจำนวนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 6.88

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการของประชาชนบนพื้นที่สูง

กลุ่มตัวอย่างจากจำนวน 191 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการ อยู่ในระดับมากหรือมีความรู้ดี คิดเป็นร้อยละ 72.30 เมื่อพิจารณาการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 97.40 คือ ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ทั้งที่เน่าเปื่อยและไม่เน่าเปื่อย และตอบถูกต้องรองลงมา โดยคิดเป็นร้อยละ 96.90 เท่ากัน มีจำนวน 3 ข้อ คือ 1) ภาชนะบรรจุสารพิษกำจัดศัตรูพืช เช่น กระจังยาฆ่าแมลงถือเป็นขยะอันตราย 2) การเผาขยะมูลฝอยทำให้เกิด

ควันและเขมาเป็นอันตรายต่อสุขภาพและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3) ขยะประเภทกระดาษแข็ง กระดาษหนังสือพิมพ์ ก่อขยะกระดาษ ควรกำจัดโดยการแยกไว้ขายหรือนำมาใช้ซ้ำ และยังมีข้อคำถาม 2 ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างตอบคิดประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ ขยะมูลฝอยเป็น บ่อเกิดของเชื้อโรคต่างๆ และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค ได้แก่ แมลงสาบ ยุง เป็นต้น และวัสดุที่ใช้บรรจุอาหารโดยไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม คือ ถุงพลาสติก โดยคิดเป็นร้อยละ 25.10 และ 24.10

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 3 ขั้นตอน คือ พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ และพฤติกรรมการกำจัด ขยะมูลฝอย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้ง 3 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการเก็บ รวบรวมขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยทุกอย่างในถุงก่อนนำไปทิ้งถึงขยะ มีคะแนน เฉลี่ยมากที่สุด และมีพฤติกรรมในการทิ้งขยะมูลฝอยแต่ละประเภท เช่น ขยะสด ขยะแห้ง ในถึง ของแต่ละประเภท มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด

พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างมี พฤติกรรมการปฏิบัติในการคัดแยกก่อนทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการคัดแยกเศษใบไม้ เศษกิ่งไม้ ที่ย่อยสลายได้ไว้เพื่อทำปุ๋ยหมักอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด และมีการปฏิบัติใน ระดับน้อยในเรื่อง การนำขวดมาล้างเพื่อใช้บรรจุน้ำหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นก่อนนำไปทิ้ง รวมทั้ง เรื่องการตัดแปลงภาชนะที่ไม่ใช้แล้ว เช่น ถังผงซักฟอก ถังสี ฯลฯ มาเป็นถังรองรับขยะมูลฝอย โดยมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด นอกนั้นมีกรปฏิบัติในระดับปานกลาง

พฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการกำจัดขยะ มูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการ กำจัดขยะมูลฝอยประเภทกระป๋องยาฆ่าแมลงถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ โดยการทิ้งร่วมกับขยะมูลฝอย อื่นๆ อยู่ในระดับน้อย มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด นอกนั้นมีกรปฏิบัติในระดับปานกลาง

สำหรับการจัดที่รองรับขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีการ จัดที่รองรับขยะมูลฝอยในแต่ละครัวเรือน เช่น กระสอบปุ๋ย หรือเข่งสาน เป็นต้น และยังพบว่ากลุ่ม

ชาวไทยภูเขา มีสถานที่รวบรวมขยะมูลฝอยของหมู่บ้านก่อนนำไปกำจัดหรือนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร โดยทางหมู่บ้านมีการจัดคนในหมู่บ้านไปเผาเมื่อมีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเผาในหน้าร้อน และในหมู่บ้านชาวไทย (คนเมือง) ไม่มีสถานที่ดังกล่าว โดยจะทำการรวบรวมขยะมูลฝอยกันเองในแต่ละครัวเรือน

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 3 ขั้นตอน คือ พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พฤติกรรมการคัดแยกก่อนทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ และพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอย กับตัวแปรที่ศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการแตกต่างกัน มีพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 3 ขั้นตอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกัน มีพฤติกรรมการเก็บรวบรวมและพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและนำมาใช้ประโยชน์แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างกัน มีพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยและพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการต่างกัน มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและนำมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

1. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 3 ขั้นตอน คือ พฤติกรรมการเก็บรวบรวม พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ และพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอย ผู้ศึกษาได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น หากพิจารณาจากข้อคำถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยทุกอย่างในถุงก่อนนำไปทิ้งถึงขยะประจำบ้าน และทิ้งขยะมูลฝอยประเภทถุงพลาสติก ก่อถังโฟม รวมกับขยะมูลฝอยอื่น รวมทั้งรวบรวมสิ่งของหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วไว้ตาม

บริเวณใดบริเวณหนึ่งของบ้าน ก่อนนำไปกำจัดหรือนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ จากพฤติกรรมดังกล่าว แม้จะมีการปฏิบัติในขั้นตอนนี้ นานๆ ครั้ง ก็ตาม แต่เป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะการทิ้งขยะมูลฝอยหลายประเภทรวมกัน นอกจากทำให้ขยะที่เน่าเปื่อยปะปนกับขยะประเภทที่แยกขายหรือนำมาใช้ประโยชน์ ยังยากต่อการกำจัดด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิภาเพ็ญ เกียรติกุล (2536) ที่พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่ชั้นกลางกรุงเทพฯ มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยจะทิ้งขยะมูลฝอยทุกประเภทรวมกัน และจะทิ้งในถังขยะโดยตรงหรือทิ้งลงในลงในถุงพลาสติกก่อนจึงนำไปทิ้ง ซึ่งการที่ทิ้งขยะทุกประเภทรวมกันนี้ทำให้ขยะที่เน่าเปื่อยปะปนกับขยะชนิดอื่นที่ไม่เน่าเปื่อยและอาจแยกออกมาใช้ประโยชน์ได้ไม่มีการแยกออกมาใช้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ วาณี แสงสว่าง (2535) พบว่า พฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการรักษาความสะอาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ส่วนใหญ่มีพฤติกรรม การเก็บไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จะทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังรองรับขยะมูลฝอยเปียกและ มูลฝอยแห้ง มูลฝอยจากครัวเรือนส่วนหนึ่งถูกทิ้งในถังรองรับของสุขาภิบาล อีกส่วนหนึ่งถูกทิ้งลงในคลองดำเนินสะดวกหรือใต้ถุนบ้านเป็นประจำ แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนพร พนาคุปต์ (2538) ที่พบว่าพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน ที่อาศัยในเขตเทศบาล เมืองปัตตานี มีพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะถูกต้องในระดับสูง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทิ้งขยะมูลฝอยลงในถังรองรับขยะประจำบ้านเป็นประจำซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่ง จำรูญ ยาสมุทร (อ้างใน สมบูรณ์ ชันเมือง, 2542) กล่าวถึงขั้นตอนการรวบรวมขยะ มูลฝอยในครัวเรือนที่ถูกหลักสุขาภิบาลว่า ควรมีภาชนะรองรับที่ถูกหลักสุขาภิบาลไว้ประจำครัวเรือน และตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม สะดวกในการทิ้งหรือการแยกขยะมูลฝอย และไม่ควรรนำขยะมูลฝอยไปกองทิ้งตามที่ต่างๆ ภายในบ้านหรือที่สาธารณะ เพราะอาจก่อให้เกิดมลภาวะต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม และในครัวเรือนควรมีระบบการรวบรวมขยะมูลฝอย ซึ่งอาจเป็นระบบสองถัง คือ ใช้ภาชนะ 2 ใบ ใบแรกใส่ขยะมูลฝอยเปียก ใบที่สองใส่ขยะมูลฝอยแห้งและจี๊เก่า ส่วนระบบสามถัง คือ เก็บรวบรวมขยะมูลฝอย โดยแบ่งแต่ละชนิดใส่ลงถังแต่ละใบไม่ปะปนกัน ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยถือเป็นภาระหน้าที่ของแต่ละครัวเรือนที่จะต้องกระทำโดยความเหมาะสม ขั้นตอนนี้มีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่จะต้องได้รับการจัดระบบ และวางรูปแบบของการเก็บรวบรวมให้ถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพจึงจะสามารถลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอยลงได้ อีกทั้งการเก็บรวบรวมขยะนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิธีการกำจัดอีกด้วย

พฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งและการใช้ประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติขั้นตอนนี้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาจากข้อคำถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมคัดแยก เศษไม้ เศษกิ่งไม้ที่ย่อยสลายได้ไว้เพื่อทำปุ๋ยหมักมากที่สุด และมี

พฤติกรรมในการนำขวดมาล้างเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นก่อนนำไปทิ้ง ในระดับน้อย เช่นเดียวกับมีพฤติกรรมการตัดแปลงนำภาชนะที่ไม่ใช้แล้ว เช่น ถังผงซักฟอก ฯลฯ นำมาเป็นถังรองรับขยะมูลฝอย สำหรับวิธีการทำปุ๋ยหมักของกลุ่มตัวอย่างคือ การนำเศษขยะมูลฝอยชนิดต่างๆ บางครั้งมีเศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ ไปกองทิ้งตามข้างบ้านและตามโคนต้นไม้ รอให้ย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยเอง แสดงให้เห็นกลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบางประการ โดยเฉพาะขยะมูลฝอยส่วนที่เป็นขยะเปียกหรือขยะสด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ง่าย ดังนั้นการนำไปกองทิ้งไว้ก็จะบูดเน่าและส่งกลิ่นเหม็น แต่ถ้านำขยะส่วนนี้ไปหมักด้วยวิธีการที่ต้องกักเก็บเหม็น จะลดลงไปได้อย่างมาก เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีพฤติกรรมในการคัดแยกขยะมูลฝอยบางประเภทก่อนนำไปทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์อยู่บ้าง แต่เพราะความเคยชินในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยทุกอย่างรวมกัน จึงไม่ค่อยมีการปฏิบัติหรือมีการปฏิบัติขั้นตอนการคัดแยกฯ ในระดับนานๆ ครั้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวรรณ เตียรธสุวรรณ (2533) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการทิ้งมูลฝอยเป็นแบบถังเดียวไม่มีการคัดแยกมูลฝอย และขาดความร่วมมือจากประชาชนในการรักษาความสะอาด ไม่มีการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ ซึ่งการทิ้งมูลฝอยไม่ถูกต้อง และการขาดวินัยในการทิ้งมูลฝอยของประชาชนส่วนใหญ่ ทำให้มีมูลฝอยอยู่ทั่วกรุงเทพมหานคร รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองสะอาด และเสนอแนะว่าน่าจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคือตัวบุคคล โดยสร้างควมมีระเบียบวินัย สร้างแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมทิ้งมูลฝอยที่เหมาะสม เช่น มีการแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้ง การนำมูลฝอยกลับมาใช้อีกครั้ง และควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาทุกขั้นตอน ซึ่งหากจะมองดูแล้วทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาคือ การส่งเสริมให้มีการจัดการมูลฝอยตั้งแต่แหล่งกำเนิด สำหรับประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติน้อย ในเรื่องการตัดแปลงหรือการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์อื่น โดยให้เหตุผลว่ามีปริมาณขยะประเภทดังกล่าวจำนวนน้อย อีกทั้งเสียเวลายุ่งยากในการปฏิบัติแต่ละครั้ง จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างยังมองข้ามถึงประโยชน์จากการปฏิบัติดังกล่าวอยู่ ซึ่งหากพิจารณาจากรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่าส่วนใหญ่ถือว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ที่เห็นว่าอยู่ในช่วงถดถอยและมีค่าครองชีพสูง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของกลุ่มตัวอย่างไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สุธาสิณี อินทร์ผูก (2548) ที่พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการนำมูลฝอยแห้งกลับมาใช้ซ้ำอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้เหตุผลว่าอาจเป็นเพราะประชาชนอยู่ในช่วงภาวะเศรษฐกิจถดถอยและเป็นช่วงที่ค่าครองชีพค่อนข้างสูง จึงมีการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ไม่จำเป็นลง ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรม การทิ้งขยะมูลฝอยโดยไม่มีการแยกประเภทขยะมูลฝอยนั้น เป็นตัวการหนึ่งที่สำคัญทำให้การกำจัด

ขยะมูลฝอยครั้งสุดท้ายเป็นไปด้วยความล่าช้าและยากลำบาก เป็นผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่เหลือจากการกำจัดในแต่ละวันเพิ่มปริมาณมากขึ้นเป็นทวีคูณ และนำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในที่สุด ดังนั้น ควรจะให้ความร่วมมือร่วมใจในการจัดการขยะมูลฝอยให้ถูกวิธีและเหมาะสม โดยฝึกนิสัยในการแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนจะทิ้ง และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยในการลดปัญหาอันเกิดจากขยะมูลฝอยและยังมีรายได้เพิ่มจากการขายขยะที่คัดแยกๆ ด้วย

พฤติกรรมกรกำจัดขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติในขั้นตอนนี้อยู่ในระดับปานกลาง โดยสังเกตจากข้อคำถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรกำจัดขยะที่เป็นเศษไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ตามธรรมชาติ โดยการเผาทิ้งในที่โล่งแจ้ง รวมทั้งมีพฤติกรรมกรกำจัดขยะมูลฝอยประเภท เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ต่างๆ ทุกวัน และมีพฤติกรรมกรกำจัดขยะมูลฝอยประเภทกระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ โดยการทิ้งร่วมกับขยะมูลฝอยอื่นๆ น้อยที่สุด จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรกำจัดที่ไม่ค่อยจะถูกวิธีและเหมาะสม โดยเฉพาะการเผาขยะในที่โล่งแจ้งจะทำให้เกิดควันและฝุ่นละอองในอากาศอันส่งผลเสียต่อสุขภาพและอนามัย รวมทั้งต่อสิ่งแวดล้อมด้วย และวิธีการกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพนั้นมีหลายวิธี เช่น การเผาอย่างถูกวิธี (Incineration) การหมักทำปุ๋ย (Compost) และการฝังกลบตามหลักวิชาการ (Sanitary Landfill) ทั้งนี้ วิธีการดังกล่าวขึ้นอยู่กับประเภทของขยะและความร่วมมือจากคนในชุมชนด้วย สำหรับประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีการกำจัดขยะมูลฝอยประเภท เศษอาหาร เศษผัก ผลไม้ต่างๆ ทุกวันนั้น แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในประเด็นนี้ดี ซึ่งขยะมูลฝอยสดหรือที่เรียกว่าขยะเปียกถ้าถูกปล่อยทิ้งไว้นานเกินควรจะเกิดการเน่าเสีย และส่งกลิ่นเหม็นรบกวนได้ง่าย ดังนั้น จึงควรกำจัดภายในเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง ส่วนขยะมูลฝอยอันตราย เช่น กระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ นั้นมีวิธีการกำจัดหลายวิธี แต่ขั้นตอนที่สำคัญที่สุด คือ การทิ้งโดยการนำไปฝังขยะให้มิดชิด และนำไปทิ้งในถังขยะพิเศษซึ่งทางการจัดไว้สำหรับทิ้งขยะอันตรายเท่านั้น ในประเด็นนี้หากพิจารณาในเบื้องต้นจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจดี จึงไม่ค่อยจะทำการกำจัดขยะมูลฝอยประเภทกระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ โดยการทิ้งร่วมกับขยะมูลฝอยอื่นๆ แต่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างจะทิ้งขยะประเภทดังกล่าวตามความสะดวก เนื่องจากมีขยะดังกล่าวน้อย ส่วนขวดยาฆ่าแมลงกำจัดศัตรูพืชชนิดต่างๆ จะทิ้งลงในหลุมที่ขุดเตรียมไว้และจะฝังกลบเมื่อเต็มแล้ว พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมองข้ามความสำคัญและขาดความรู้ ความเข้าใจถึงอันตรายจากขยะประเภทดังกล่าว ประกอบกับมีนิสัยมักง่าย จึงแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องออกมาดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ ให้มีความถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะขยะมูลฝอยประเภทสารกำจัดศัตรูพืชชนิดต่างๆ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เป็นประจำ เพราะมี

อาชีพเกษตรกรรม ซึ่งโทษภัยของขยะมูลฝอยอันตรายนั้นบางชนิดหากจัดการไม่ถูกวิธี อาจทำให้เกิดการเจ็บป่วยรุนแรงและเฉียบพลัน หรือทำให้เสียชีวิตได้ หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวได้ เช่น สะสมอยู่ในดินและน้ำได้เป็นเวลานาน ทำให้เกิดการปนเปื้อนน้ำ ฝิวดิน และน้ำใต้ดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค เป็นต้น จากพฤติกรรมที่กล่าวมาของกลุ่มตัวอย่างไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิชัย ลักษณะรุจิ (2541) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านหลายส่วนใหญ่สามารถใช้วิธีการได้เหมาะสมกับประเภทขยะภายในครัวเรือน เช่น มีการเก็บถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ไข่มืดโกนที่เสื่อมสภาพใส่ถุงขยะห่อมิดชิดก่อนนำไปกำจัดเองหรือให้พนักงานจัดเก็บขยะต่อไป ซึ่งวิธีการดังกล่าวประชาชนมีความเข้าใจและสามารถทำได้เป็นปกตินิสัย และเสนอแนะว่าควรที่จะเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักว่า เป็นผู้ก่อให้เกิดขยะและจะต้องรับผิดชอบต่อขยะที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง เพราะถ้าหากประชาชนขาดความตระหนักแล้ว ก็จะเพิ่มปริมาณขยะมากขึ้น โดยเชื่อว่ามิผู้เก็บขนให้ จากผลการศึกษาดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า ขั้นตอนการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องและเหมาะสมนั้น จะต้องพิจารณาตั้งแต่การเก็บรวบรวม การคัดแยกก่อนทิ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ ด้วยว่าหากประชาชนมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงตอนสุดท้าย ขยะมูลฝอยที่จะถูกนำไปกำจัดก็จะมีปริมาณที่ลดลงง่ายและประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย ในการนำไปกำจัดต่อไปด้วย

จากผลการศึกษาถึงพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 3 ขั้นตอนของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ทราบว่า พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างยังไม่ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการที่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชายที่จัดเป็นผู้สูงอายุ และมีการศึกษาน้อยและไม่ได้เรียน ในการจัดการขยะมูลฝอยจึงอาจอาศัยประสบการณ์ในชีวิตมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ อีกทั้งมีการถ่ายทอดให้คนในครอบครัวปฏิบัติตามกันมาอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเคยชินจึงมีพฤติกรรมในระดับปานกลาง ซึ่งจากรายงานการวิจัยของ ชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2535) ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคเหนือ และละเอียด สิงห์สุวรรณ (2537) ได้ศึกษาเรื่องโอกาสทางการศึกษาหลังจบการศึกษาระดับประถมศึกษาของเยาวชนชนภาคเหนือ (อ้างใน นิวัฒน์ ตามี, 2539) ได้สรุปทำนองเดียวกันว่า โอกาสทางการศึกษาในท้องถิ่นชนบทมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งในระบบการศึกษา นอกบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งในสมัยก่อนระบบการศึกษาในท้องถิ่นภาคเหนือเริ่มถ่ายทอดกัน ตั้งแต่ภายในครอบครัวเป็นการศึกษาเพื่อการดำรงชีพ ระบบการถ่ายทอดโดยใช้สื่อที่มีอยู่ในชนบทเรียนรู้โดยมีการสอนและปฏิบัติจริงไปพร้อมกัน ผู้สอนคือผู้ใหญ่ในครอบครัวที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ผู้เรียนคือลูกหลานภายในครอบครัว ปัจจัยสำคัญในการศึกษา คือ แรงจูงใจจากความสำเร็จ

ของผู้ใหญ่ในรุ่นก่อน การถ่ายทอดความรู้ภายในครอบครัวจึงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้น จากพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างจึงควรจะมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในพฤติกรรมบางด้านให้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป ซึ่งในการเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่เคยชินกับการปฏิบัติในเรื่องเดิมๆ อาทิเช่น เรื่องการทิ้งขยะรวมในถังใบเดียวมาเป็นระยะเวลานานนั้นย่อมต้องใช้เวลาในการณรงค์ เพื่อให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมด้วย และในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีนั้น ชลष्พกา เศรษฐพิทยากุล (2548) กล่าวไว้ว่า ต้องมีลักษณะผสมผสานกัน (Integrated Solid Waste Management System) คำว่า ผสมผสาน นี้ไม่เพียงแต่หมายถึงการใช้วิธีการต่างๆ ทั้งการลด การแยกและการกำจัดขยะผสมกันไปเท่านั้น หากแต่ยังหมายรวมถึง การผสมผสานทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนทรัพยากรนานาชาติระหว่างภาครัฐด้วยตนเองและระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจ หน่วยงานพัฒนาเอกชนชุมชนและประชาชนด้วย รวมทั้งต้องผสมผสานวัตถุประสงค์หลายด้าน (ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน) เข้าด้วยกัน มิใช่แก้ปัญหาขยะเพื่อให้ขยะลดลงเท่านั้น โครงการจัดการขยะทุกโครงการ ควรเป็นส่วนหนึ่งและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับคนหมู่มาก นอกจากนั้น การจัดการปัญหาขยะที่ดีควรเน้นที่การป้องกันแก้ไขปัญหามากกว่าการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ นั่นคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญเรื่องการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกจิตสำนึก การรณรงค์เพื่อลดการผลิตขยะมูลฝอย การแยกประเภทขยะมูลฝอย การระดมการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถาบันต่างๆ ให้ร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาชุมชนควรมีบทบาททุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุและผลกระทบการวางแผนโครงการ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติตามโครงการและการประเมินผลโครงการ และหากจำเป็นอาจต้องแก้ไขกฎระเบียบ กฎระเบียบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เต็มใจร่วมมือกับภาครัฐได้ผลตอบแทนบ้างและในทางตรงกันข้ามผู้ที่ฝ่าฝืนกติกาสังคมก็ควรจะได้รับลงโทษ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ทั้งนี้ หน่วยงานต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาตรวจสอบร่วมตัดสินใจและจัดให้มีการบริหารอย่างโปร่งใส และแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้การจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพก็คือ การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้ คือ 1) การหลีกเลี่ยง 2) การลดปริมาณ 3) การนำมาใช้ซ้ำ 4) การซ่อมเพื่อใช้ใหม่ และ 5) การแปรสภาพเพื่อใช้ใหม่

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนบนพื้นที่สูง ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ของประชาชนบนพื้นที่สูงทั้ง 3 ขั้นตอน คือ พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและนำมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งพฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะมูลฝอย กับตัวแปรอิสระที่ศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ และ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 3 ขั้นตอนแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีพฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า รวมทั้งกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการศึกษาเกิดจากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งบุคคลที่มีการเรียนรู้มากก็จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ก็ปฏิบัติถูกต้องมากขึ้น ซึ่ง ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) กล่าวว่าไว้ว่า พฤติกรรมยังเป็นสัตว์ชั้นสูงมากเท่าไร พฤติกรรมที่เกิดจากสัญชาตญาณจะน้อยลง แต่พฤติกรรมที่เกิดจากวุฒิภาวะ การฝึกฝน และการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของวิภาเพ็ญ เกียรติกุล (2536) ที่พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่ชนชั้นกลาง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยดีกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ วิชัย จ้าวเจริญ (2547) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของบ้านม้งป่าเกี๊ยะ ได้แก่ การที่ปัจจุบันมีจำนวนผู้ได้รับการศึกษาสามารถอ่านออกเขียนได้เพิ่มมากขึ้นทำให้ความคิดในคนรุ่นใหม่มีความใกล้เคียงกันจึงง่ายต่อการทำความเข้าใจและสื่อสาร โดยเฉพาะระบบความคิดที่ใกล้เคียงกันเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการในเรื่องดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจากการศึกษาของ จักรพันธ์ พิษคุณ (2545) ที่พบว่า ระดับการศึกษาของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ แต่ละระดับการศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฯ แตกต่างกันไป ดังนั้นควรมีการพัฒนาทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โดยเน้นถึงจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมีความรู้ จิตสำนึกในการรักและหวงแหนถิ่นที่อยู่ แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วจินี แสงสว่าง (2535) ที่พบว่าพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของประชาชน ไม่ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา เช่นเดียวกับการศึกษาของธนพร พนาอุปต์ (2538) ที่พบว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปาดานีไม่ขึ้นกับระดับการศึกษา โดยผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ - ประถมศึกษา แต่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนถูกต้องในระดับสูง

และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาจึงไม่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน จะเห็นว่าผลการศึกษาที่เกี่ยวกับระดับการศึกษาครั้งนี้แตกต่างไปจากผลการศึกษานักวิจัยบางราย เนื่องมาจากผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยอาศัยประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติโดยยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่เพียงพอ จึงมีวิธีการปฏิบัติไม่ถูกต้องเหมาะสมอยู่ในหลายๆ ประเด็น พฤติกรรมที่แสดงออกมาจึงไม่ค่อยถูกต้องต่างจากผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่า ซึ่งสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับขยะ มูลฝอยที่ได้รับจากการติดต่อประสานงานจากสถาบันการศึกษาและสถานที่ทำงานหรือแม้กระทั่งสื่อต่างๆ มาปฏิบัติในขั้นตอนนี้ แม้ว่าจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยน้อยแต่ก็มีประสิทธิภาพมากกว่าพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยจึงดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า และไม่ได้เรียนหนังสือ ดังนั้น จากผลการศึกษาทั้งหมดข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่าระดับการศึกษาเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรม

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกัน มีพฤติกรรมการเก็บรวบรวมและพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและนำมาใช้ประโยชน์แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทย (คนเมือง) มีพฤติกรรมทั้ง 2 ขั้นตอนดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา อาจเนื่องมาจากวิถีชีวิตชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ของทั้ง 2 กลุ่มชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันจึงทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างกัน รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่จะอยู่บนที่ลาดชัน ซึ่งบางครั้งทำให้จัดการขยะมูลฝอยเป็นไปด้วยความลำบากจึงมีการจัดการในรูปแบบที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งโอกาสที่จะได้รับการศึกษาของกลุ่มชาวไทยภูเขารุ่นเก่าจะมีน้อย โดยส่วนใหญ่จะไม่ได้ได้รับการศึกษา ซึ่งต่างกับปัจจุบัน จึงทำให้บางคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และทำให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งข่าวสารและความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นน้อย มีข้อสังเกตว่าในหมู่บ้านของกลุ่มชาวไทยภูเขามีที่อ่านหนังสือพิมพ์รายวันของหมู่บ้าน ต่างกับกลุ่มชาวไทย (คนเมือง) ซึ่งไม่มีสถานที่ดังกล่าว แต่ไม่ได้ทำให้การรับรู้ข่าวสารของทั้ง 2 ชาติพันธุ์ต่างกัน อาจเนื่องมาจากกลุ่มชาวไทยภูเขาไม่สนใจในข่าวสารหรือเข้าไม่ถึงข่าวสาร เช่น อยู่ไกลจากสถานที่ดังกล่าว รวมทั้งไม่เข้าใจข่าวสารที่ได้รับ เหล่านี้ล้วนส่งผลทำให้กลุ่มชาวไทยภูเขามีการปฏิบัติไม่ถูกต้องในขั้นตอนการเก็บรวบรวม และ ขั้นตอนการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและนำมา ใช้ประโยชน์ ดังนั้น พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 2 ขั้นตอนของกลุ่มชาวไทย (คนเมือง) จึงดีกว่ากลุ่มชาวไทยภูเขา จากผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของวุฒิชัย ศรีพาเพลิน (2545) ที่พบว่า ชาวเขาเผ่าม้งในอำเภอแม่แจ่ม ส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือจึงอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ดังนั้น การให้การศึกษาแก่ชาวเขาเผ่าม้ง

เหล่านี้ อาจเป็นการให้การศึกษาในระบบโรงเรียน หรือเป็นการศึกษาผู้ใหญ่ก็จะทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น การพัฒนาในด้านต่างๆ ก็จะง่ายขึ้น เนื่องจากชาวเขาเหล่านี้เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้คิดตัดสินใจในการดำรงชีวิตในครอบครัว ถ้าเขาเหล่านี้มีความรู้ก็จะเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและเร็วขึ้น คาดว่าจะมีผลต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน สำหรับพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาวเขาเผ่าม้งมีพฤติกรรมฯ ถูกต้องในเกณฑ์น้อย ซึ่งมีผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ดังนั้น หากมีการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่ชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ก็จะให้มีพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเด็นต่างๆ มากขึ้น อันจะพาไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไปได้ และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้ และการใช้สารเคมีมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้และสารเคมี และยังพบว่าระดับความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ดินและป่าไม้ ซึ่งผู้วิจัยเสนอแนะว่าหากชาวเขาเผ่าม้งมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น และมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นก็จะมีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก ดังนั้น จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มต่างมีวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ฯลฯ เป็นของตนเอง โดยมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากลักษณะเฉพาะดังกล่าวจึงมีผลให้มีพฤติกรรมในด้านต่างๆ แตกต่างกันไปด้วย

กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยและพฤติกรรมกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับรู้ว่าข่าวสารผ่านสื่อมากมีพฤติกรรมทั้ง 2 ขั้นตอนดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับรู้ว่าข่าวสารผ่านสื่อน้อย จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ว่าข่าวสารมากเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยของการศึกษาครั้งนี้ และได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้างจากหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ตามลำดับ โดยมีความถี่น้อยกว่าสัปดาห์ละครั้ง เช่นเดียวกับกลุ่มผู้รับรู้ว่าข่าวสารมาก แต่ข่าวสารที่ได้สอดคล้องกับความต้องการ รวมทั้งมีความเข้าใจในข่าวสารที่ได้รับดีกว่า จึงนำไปปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 2 ขั้นตอนได้ถูกต้องมากกว่า ซึ่งเห็นได้ว่าความถี่ของข่าวสารที่ได้รับผ่านสื่อต่างๆ นั้นก็มีต่อพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างด้วย และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ว่าข่าวสารผ่านสื่อมากมีพฤติกรรมดีกว่าผู้รับรู้ว่าข่าวสารน้อย คือ ความแตกต่างกันของระดับการศึกษา ซึ่งกลุ่มที่เป็นผู้รับรู้ว่าข่าวสารมากอาจเป็นกลุ่มคนจำนวนน้อยที่มีระดับการศึกษาสูง มีโอกาสในการเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ได้มากกว่า โดยอาจได้รับรู้ว่าข่าวสารจากสถานที่ทำงาน การติดต่อประสานงาน หรือสถาบันการศึกษา เป็นต้น จึงทำให้พฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยดีกว่ากลุ่มคนจำนวนมากที่มีระดับการศึกษาเพียงประถมศึกษาและผู้ที่ไม่ได้เรียน และในการเลือกรับข่าวสารต่างๆ โดยปกติคนจะเลือกรับข่าวสารเฉพาะที่ตรงกับความต้องการของตนเองเท่านั้น หากข่าวสารไม่ชัดเจนหรือไม่ตรงตาม

ต้องการก็ไม่สามารถทำให้เกิดการรับรู้และเกิดพฤติกรรมตามได้ ดังที่ สุขุมภรณ์ ชันศรี สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช และพรชัย กุลชัย (2543) อธิบายไว้ว่าในการเลือกรับสื่อและข่าวสารของผู้รับสาร มีกระบวนการเลือกสรรแตกต่างกัน ประกอบด้วย 1) การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ ตามความเชื่อ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ขัดแย้ง 2) การเลือกรับรู้หรือตีความข่าวสารที่สนใจ ตามที่ความเข้าใจ ความเชื่อ และ 3) การเลือกจดจำ บุคคลจะจดจำข่าวสารที่ตนสนใจกับความต้องการของตนเอง จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของ วิชัย จ้าวเจริญ (2547) ที่พบว่า ปัจจุบันชาวบ้าน บ้านม่วงป่าเกี้ยว มีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากภายนอกผ่านสื่อต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และการประชุมประจำเดือน การมีเสียงตามสายกระจายข่าว ทำให้ชุมชนสามารถทราบและติดตามความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการฯ มากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ อินทราณี สุขสมบูรณ์ (2536) ที่พบว่า กระบวนการรับรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชาวบ้านในเขตตำบลแม่สะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ได้รับมากที่สุดคือ การได้ยินและได้ฟัง การรู้จากหอกระจายข่าว การรับจากรายการโทรทัศน์ วิทยุ การรู้จากการประชุม ในกลุ่มชาวบ้าน โดยมีการรับรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาจากการเคยได้ยินและได้ฟังมากที่สุด ซึ่งทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วาณี แสงสว่าง (2535) ที่พบว่าพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของประชาชนในท้องถิ่นบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ไม่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ข่าวสาร เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธนพร พนาคุปต์ (2538) ที่พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ไม่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนจากความเคยชินมากกว่าการปฏิบัติตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมา และผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยรับข้อมูลข่าวสาร แต่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนถูกต้องในระดับสูง จึงทำให้การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น จากผลการศึกษาทั้งหมดข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า แม้ว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรม แต่หากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไม่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่อง และไม่ตรงกับความต้องการในขณะนั้นของผู้รับข่าวสาร ก็ไม่อาจทำให้เกิดพฤติกรรมได้

กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการต่างกัน มีพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและนำมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งพฤติกรรมกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการน้อย มีพฤติกรรมทั้ง 2 ขั้นตอนดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการมาก อาจเนื่อง

มาจากกลุ่มผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจน้อยนั้น อาจเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยของการศึกษาที่เข้าไปประกอบอาชีพในเมือง และอาจได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยจากการติดต่อสื่อสารหรือติดต่อประสานงานจากกิจการและงานที่ทำ โดยกลุ่มคนเหล่านี้แม้จะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนน้อย แต่กลับมีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจมาก ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ และอาจมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมกับชนิดของขยะมูลฝอย จึงส่งผลให้พฤติกรรมด้านนี้ไม่ดีไปกว่ากลุ่มที่มีความรู้ ความเข้าใจน้อย มีพฤติกรรมการในขั้นตอนการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง และนำมาใช้ประโยชน์จึงดีกว่ากลุ่มผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจมาก และเหตุผลอีกประการหนึ่งอาจเนื่องมาจากกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจน้อย เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา และมีรายได้ต่ำ โดยมีความจำเป็นต้องอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันอย่างประหยัดและใช้ให้คุ้มค่าที่สุด ดังนั้น ขยะมูลฝอยที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันอาจไม่มีให้กำจัดหรือหากมีเหลือก็จะมี การคัดแยกฯ ไร้ขายหรือใช้ประโยชน์อื่น เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้หรือลดค่าใช้จ่าย จึงทำให้พฤติกรรมกำจัดขยะมูลฝอยดีกว่ากลุ่มผู้มีความรู้ ความเข้าใจมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ ลีซีก ฤทธิเนติกุล (2540) ที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านบ้านคอยบุย - ช่างเคียน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาต้นไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับการศึกษาของการศึกษาของประมวล พูนสังข์ (2536) ที่พบว่า ความรู้เรื่องขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับความรู้ที่เคยได้รับเกี่ยวกับเรื่องขยะมูลฝอย ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าการที่ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยอันตรายจากอาคารบ้านเรือนน้อยนั้น ในอนาคตหากไม่มีการริเริ่มสนใจในปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือนปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือนก็จะเพิ่มมากขึ้น หรือหากแก้ไขได้ก็ต้องใช้กำลังคนและงบประมาณมากกว่าที่จะเริ่มทำกันในปัจจุบัน ดังนั้น อาจมีการเสริมความรู้เกี่ยวกับด้านนี้ผ่านสื่อต่างๆ เพิ่มมากขึ้น และเพิ่มเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต่างๆ แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิภาเพ็ญ เจียสกุล (2536) พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ชนชั้นกลาง กรุงเทพมหานคร ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องขยะมูลฝอยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้ในเรื่องขยะมูลฝอยมากก็ตาม แสดงให้เห็นว่าความรู้อาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่จะทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อาจจะต้องมีปัจจัยอื่นมาสนับสนุนร่วมด้วย เช่น สภาพแวดล้อมในสังคมนั้นๆ ความมีระเบียบวินัย ตลอดจนจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ ธนพร พนาคุปต์ (2538) ที่พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้

เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนถูกต้องในระดับสูง จากผลการศึกษาครั้งนี้จะเห็นว่ามีความแตกต่างจากงานวิจัยบางราย แสดงให้เห็นว่าจากความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยอาจจะต้องมีปัจจัยอื่นมาสนับสนุนร่วมด้วย และในการที่จะให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้องนั้น ควรจะต้องหากวิธีที่ทำให้ประชาชนรับรู้ปัญหา และเกิดความตระหนัก มีใช้มุ่งแต่ให้ความรู้เท่านั้น เพราะความรู้และพฤติกรรมอาจจะไม่สอดคล้องกัน ถ้าไม่มีปัจจัยอื่นที่เอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างยังมีการปฏิบัติไม่ค่อยถูกต้อง โดยมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรมีการรณรงค์สนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ควรมีการรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยให้เพิ่มมากขึ้น โดยเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารควรมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่าง โดยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยหลายๆ ด้าน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นประโยชน์และโทษจากการจัดการขยะมูลฝอยอย่างชัดเจนด้วย

3.2 หน่วยงานในท้องถิ่นควรมีการริเริ่มวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน เช่น มีสถานที่รวบรวมขยะมูลฝอย และสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของชุมชน เป็นต้น

3.3 ควรสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยต่างๆ ผ่านสื่อในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น จากผู้นำหมู่บ้าน หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน โดยให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น